

**PANDEMİYLE MÜCADELE VE SİYASİ LİDERLERİN TUTUMLARI:
ABD, ALMANYA, BREZİLYA VE YENİ ZELANDA KARŞILAŞTIRMASI**

Arş. Gör. Dr. Gözde Müşerref GEZGÜÇ¹

Arş. Gör. Duygu DUMAN²

ÖZET

11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) Covid-19 için pandemi ilan etmesini takiben dünyadaki tüm devletler küresel boyuta ulaşan bu salgın için farklı şekillerde ve düzeylerde önlem almaya başlamıştır. Çin'de ortaya çıktığı düşünülen SARS-CoV-2 virüsünün dünyaya yayılmaya başlamasından itibaren her ülke salgından, coğrafi yakınlık, önceki salgın tecrübeleri, alınan önlemlerin zamanı ve boyutu, sağlık sistemi altyapısı, ekonomik gelişmişlik düzeyi gibi durumlara bağlı olarak farklı şekillerde ve düzeylerde etkilenmiştir. Salgının küresel bir sağlık ve ekonomi krizi haline gelmesiyle birlikte siyasi liderlerin sorumluluğu bu dönemde daha da artmıştır. Kriz dönemlerine özgü olarak ani ve beklenmedik şekilde ortaya çıkan duruma yönelik akılcı ve hızlı karar alma gereksinimi, bu süreçlerde halkın siyasi liderlere ve onların yönlendirmelerine olan ihtiyacını da arttırmaktadır. Bu süreçte bazı liderlerin, salgınla olan mücadelede bilim insanlarının tavsiyelerinin dinlenmesi, halka doğru ve net bilgi aktarımının yapılması, demokratik işleyişin sürdürülmesi, virüsün yayılımının sınırlandırılması ve yavaşlatılmasına yönelik gerekli önlemlerin zamanında alınması ve ekonomik yardımların yapılması konularında başarılı olduğu görülürken bazı liderlerin ise bu süreçte başarısız bir sınav verdiği ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, salgında başarılı bir liderlik profili sunan Almanya ve Yeni Zelanda ile başarısız olarak değerlendirilen Amerika Birleşik Devletleri ile Brezilya'nın karşılaştırılması yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Covid-19, Siyasi Lider, Kriz, Salgın Yönetimi.

¹ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, gmg@mu.edu.tr , gozdegezguc@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7227-2780

² Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, duygu.duman@mu.edu.tr , ORCID: 0000-0002-5395-6650

THE FIGHT AGAINST PANDEMIC AND THE ATTITUDE OF POLITICAL LEADERS: A COMPARISON OF USA, GERMANY, BRAZIL AND NEW ZEALAND

ABSTRACT

Following the World Health Organization's announcement of pandemics for Covid-19 on March 11 2020, all states in the world started to take measures in different ways and levels for the outbreak which reached a global extent. Since the SARS-CoV-2 virus, which is thought to have emerged in China, has started to spread around the world, each country has been affected by the pandemic in different ways and levels depending on the geographical proximity, previous breakout experiences, the timing and size of the measures taken, health system infrastructure and economic development level. With the pandemic becoming a global health and economic crisis, the political leaders' responsibility increased further during this period. The need for rational and quick decision-making regarding the situation that emerged suddenly and unexpectedly during the crisis periods also increases the public's need for political leaders and their direction in these processes. In this process, some leaders were successful in listening to the advice of scientists against the war with the pandemic, transmitting accurate and clear information to the public, maintaining the democratic functioning, limiting and slowing the spread of the virus, while some leaders were unsuccessful and failed in this process. It turned out that he gave the examwhile some leaders had failed. In this study, a comparison is made between Germany and New Zeland, which demonstrated successful leadership profiles during the pandemic and the United States of America and Brazil, which are considered unsuccessful.

Keywords: Pandemic, Covid-19, Political Leader, Crisis, Pandemic Management.

GİRİŞ

Coronavirüs SARS-CoV-2 2019'un sonunda ilk olarak Çin'in Wuhan kentinde görülmesinin ardından büyük bir hızla dünya genelinde yayılmaya başladı. Virüs, ortaya çıktığı 2019 Aralık ayının sonundan Mart ayının başlarına kadar 114 ülkeye sıçradı. Bu salgın durumu üzerine 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi ilan edildi. Böylece Covid-19, 2009 yılında ilan edilen A(H1N1) domuz gribi pandemisinin ardından 21. yüzyılın ikinci pandemisi olarak kayıtlara geçti.

Pandemi ilanı, bu salgının ciddi boyutunu ortaya koymanın yanı sıra pandemiyle mücadelede devletlerin kendi başlarına karar verici olmadığının da göstergesidir. Bu süreçte sağlık alanında küresel otorite DSÖ olmuştur. Örgüt, pandemi sürecinde Anayasası'nda da belirttiği gibi, uluslararası sağlık çalışmalarında yönlendirici ve işbirliğini sağlayıcı makam olarak faaliyet göstermektedir.

DSÖ önceki pandemileri de göz önünde bulundurarak üye ülkelere yardımcı olmak amacıyla 1999 yılında bir rehber hazırlamıştır. Bu rehber üzerinde 2005, 2009 ve 2017 yıllarında çeşitli güncellemeler yapılmıştır. Üye ülkeler de bu rehber doğrultusunda kendi pandemik influenza ulusal hazırlık planlarını yapabilmektedirler.

Örneğin Türkiye’de 2019 yılında Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü tarafından böyle bir plan yayınlanmıştır. Salgının Türkiye’ye ulaşmasından itibaren de bu planda belirtilen önlemler devreye alınmaya başlamıştır.

Dolayısıyla küresel bir sorun olan salgına karşı mücadelede kullanılan yöntemler, uygulamalar ve politikalar da küresel düzeyde kabul edilmeye başlanmıştır. Ne var ki her ülkenin, her ne kadar hayata geçirmiş olsalar da salgına karşı kullanılan bu araçlara karşı standart bir hassasiyet gösterdiğini savunmak mümkün değildir. Örneğin önlem alma konusundan bazı ülkelerin daha salgın başlamadan harekete geçtikleri, bazılarının ise geç kaldığı bilinmektedir. Önlem alma konusunda geç kalan ülkelerde görülen tablonun çok ciddi seyrettiği belirtilmektedir. Bu konuda en iyi bilinen ülke İtalya’dır. Ancak İtalya örneğinin deneyimlenmesine rağmen, Brezilya aynı yolda ilerlemektedir.

Yine pandemiyle mücadelede siyasi liderlerin yaklaşımlarında da standart bir hassasiyet görmek mümkün değildir. Siyasi liderlerin bu konudaki hem şahsi hem de bir otorite olarak yaklaşımları oldukça önemlidir. Öyle ki yaptıkları bir hareket, söyledikleri bir söz hem gündemi etkilemekte hem de pandemiyle mücadelenin yönünü değiştirmektedir. Bu kapsamda da siyasi liderlerin tutumları aslında o ülkenin pandemiyle mücadeledeki rolünde tamamlayıcı olmakta ve ciddiyet tablosunu da etkilemektedir. Bu anlamda Almanya ve Yeni Zelanda hem siyasi lider yaklaşımı hem de pandemiyle mücadele konusunda iyi birer örnek olarak değerlendirilirken; ABD ve Brezilya ise bu konuda kötü örnekler olarak gösterilmektedirler.

Bu çalışmada yukarıda bahsi geçen dört ülkenin (ABD, Almanya, Brezilya ve Yeni Zelanda) siyasi lider tutumları ve pandemiyle mücadele ilişkisi karşılaştırmalı bir perspektifle incelenecektir. Çalışmada bu dört ülkenin tercih edilmesinin nedeni, siyasi liderlerinin pandemiyle mücadele sürecinde gösterdikleri hassasiyet derecesine göre gündemde oldukça fazla yer almalarıdır. Bu çalışma yapılırken karşılaşılan iki temel sınırlılıktan bahsetmek gerekir. Bunlardan birincisi, pandemi sürecinin devam etmesi; ikincisi ise daha önce böyle bir konuda araştırmanın yapılmamış olmasıdır. Bu iki nokta çalışma yapmayı güçleştirse de, günümüze kadar gelinen süreçte ortaya konulan yayınlar, istatistikler, medya haberleri kaynak olarak kullanılacaktır. Çalışma kapsamında, öncelikle kriz ve liderlik başlığı altında liderliğin kriz dönemlerindeki önemine ilişkin literatür verildikten sonra, ele alınan ülkelerin salgın süreçleri, liderlerinin ve kurumsal yapılarının durumları, ekonomik yardımlar, demokratik işleyişin devam edip etmediği, halkın güven ve desteği gibi konular detaylı olarak ele alınacaktır.

1. KRİZ VE SİYASİ LİDERLİK

Liderlikle ilgili açıklamalara bakıldığında, aynı amaç etrafında toplanan bir takım insana hedefledikleri amaca ulaşmalarında yol gösterme, rehberlik etme ve aynı zamanda onların karşılaşacakları zorlukları aşmaları konusunda onlara yardımcı olma tanımı üzerinde genel bir kabul bulunmaktadır. Tarih boyunca pek çok dönemde liderlerin başında oldukları toplumları yönlendirmeleriyle, onları başarıya, refaha, mutluluğa götürdükleri gibi felaketlere de sürükledikleri görülmektedir.

Liderlikle ilgili literatüre baktığımızda, liderliğin karizma kavramı çerçevesinde liderlerin kendi kişiliklerinden kaynaklanan ve kitleleri etkileme, sürüklenme gücüyle ilintili olarak ele alındığını görmekteyiz. Ancak, bu liderlik konseptinin, modern örgütlenmelerin ve uzmanlaşmaya bağlı departmanlaşmanın yaygınlaştığı ve derinleştiği yerlerde kullanımın terk edilmesine ve bunun yerine kolektif liderlik gibi kavramların ortaya çıkmasına tanıklık etmekteyiz. Bireysel liderlik kavramının terk edilmesine yol açan bir diğer gelişme de örgütler ve kurumların etkili liderlik için gerekli olan temel özellikleri, nitelikleri ve davranışları bir araya getirme çabasıyla yetkinlik çerçeveleri geliştirebilmesi olmuştur (Mabey ve Morell, 2011: 108). Örgütsel bağlamın dışında siyasi bağlamda da bakıldığında, liderliğin tek bir kişinin karakteri üzerinden ele alınması durumu, modern anayasalar, siyasi ve ekonomik kurumlar ve uzmanlaşmış bir toplum içerisinde anlamını bir ölçüde yitirmiştir. Günümüzde, siyasi otoritenin gücünü, yasalardan alması ve onlara bağlı olması durumu, liderin karakterinin ön planda olduğu ve gücünü karizmasından aldığı dönemlerden oldukça farklılaşmıştır. Ancak, tüm bunlara rağmen, günümüzde otoriterleşme eğiliminin arttığı, liderlerin kişiliklerine bağlı siyasi tercihlerin yükseldiği coğrafyalar bulunmaktadır. Bu noktada, otokratik lider-demokratik lider ayrımı karşımıza çıkmaktadır.

Karar alma süreçleri açısından liderler, otokratik ve demokratik olarak ikiye ayrılmaktadır. Otokratik liderler, *“genellikle kendi başlarına karar alan istişarede bulunmayan ve diğer insanların fikirlerini pek önemsemeyen liderlik tipi”*ni (Kantar, vd. 2018: 16) temsil ederken, demokratik liderler ise, *“ellerinden geldiğince çok kişinin fikrini almaya çalışan, her fikri makam ve mevki ön yargısında kalmadan dikkate alan ve değerlendiren en beğenilen fikirleri gerekirse bir danışma kurulunun oylamasına sunup en doğru seçeneği yürürlüğe koymaya çalışan lider tipidir.”*(Kantar, vd. 2018: 16). Bu iki liderlik türü karşılaştırıldığında, otokratik liderlerde çoğu zaman kendi kararlarını uygulama, başkalarına güvenmeme davranışları görülürken demokratik liderler de ise, karar alma sürecinde uzmanlık gücüne başvurma ve insanlara gerektiği kadar güvenme davranışı norm haline gelmiştir.

Liderin izlenmesi ve örnek alınması, sosyal ve davranışsal boyutunun önemini ortaya koyar. Bir durum karşısında liderin benimsediği söylem ya da yaklaşım tarzı takipçilerini doğrudan etkileyebilmektedir. Liderin sorunları nasıl yorumladığı ve sorunların çözümlerine yönelik kişisel tutumu hem sorunların çözümündeki başarıyı hem de toplumun bu sorun karşısında birleşeceği davranış modelini belirleyebilmektedir. Bu durum özellikle kriz dönemlerinde daha ayrı bir önem kazanmaktadır.

Kriz, Yunanca ‘krenein’ kelimesinden gelen ve birinin karar vermesi gereken zamanı ifade eden bir kelimedir. Kriz, sadece korkulacak bir durumu değil aynı zamanda dünyayı bilme şeklimizi değiştirebilecek olan bir dönüm noktası, ya da bir ana ilişkin de olabilmektedir (Mabey ve Morrell, 2011: 107). Kriz, istikrarlı zamanlardan ani değişimin ufukta olduğu anları ifade etmektedir. Kriz zamanlarında liderlerin rolü de ön plana çıkmaktadır. Çünkü liderlik, insan davranışını etkileyen güçlü bir araçtır. Liderlik konusu Platon’dan günümüze kadar ekonomi, toplumsal örgütlenmeler, yönetim ve işletme gibi alanlarla bağlantılı olarak çalışılmıştır. Liderler, davranışları ve söylemleri ile geniş kitleleri etkileyen bir konumda bulunmaktadırlar.

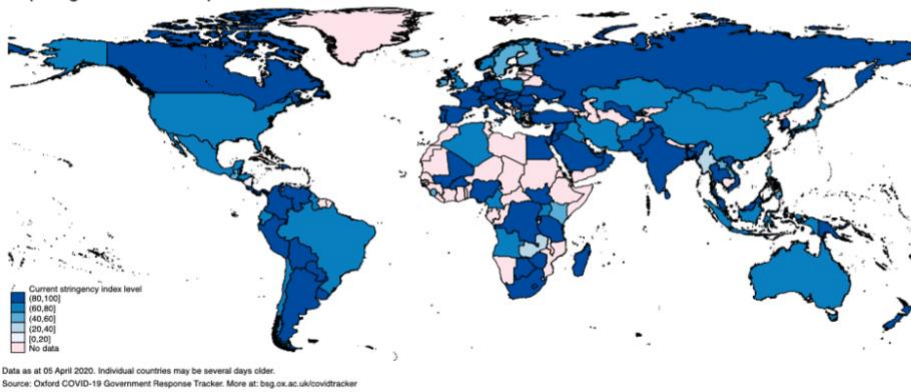
Liderler bireylerin inanç ve davranışlarını pek çok farklı yöntemle etkileyebilmektedir: bilgi asimetrisini azaltarak ve dolayısıyla koordinasyon problemlerini ortadan kaldırarak, toplumsal kurallar koyarak ya da daha basitçe duygusal ve sembolik mesajlar vererek (Ajzenmn, Cavalcanti, Da Mata, 2020:2). Kriz zamanlarında liderlerden hızlı ve etkili kararlar alabilmesi, kurumlar arası diyalogu ve koordinasyonu geliştirmesi, olası senaryolar için hazırlık yapabilmesi ve kitlelerin doğru bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesine yardımcı olması beklenmektedir.

Günümüzde yaşanan pandemi krizinin test ettiği konulardan biri de siyasi liderliktir. Pandeminin ülkeleri aşan etkisi küresel bir mücadeleyi gerekli kılsa da, ülkelerin salgının önlenmesiyle ilgili politikaları ve siyasi liderlerinin yaklaşımları farklılık göstermiştir. Bu süreçte bazı siyasi liderlerin davranışları yukarıda bahsedilen otokratik ve demokratik liderlik bağlamında değerlendirilebilir. Örneğin ABD ve Brezilya liderlerinin otokratik, Almanya ve Yeni Zelanda liderlerinin ise demokratik özellikler taşıdığı söylenebilir. Ayrıca liderlerin bu özellikleri ile ülkelerinin pandemiyle mücadele başarısı arasında bağlantı kurulabilir.

Oxford Üniversitesi'nden bir grup araştırmacı ülkelerin pandemi karşısında uyguladıkları politikaları belli kriterler temelinde şu şekilde kategorize etmiştir: Eğitim kurumlarının kapatılması, işyerlerinin kapatılması, kamuya açık etkinliklerin iptal edilmesi, toplu taşımanın durdurulması, Covid-19 kamuoyu kampanyası düzenlenmesi, ülke içi ulaşımın kısıtlanması, uluslararası ulaşımın kısıtlanması, mali tedbirler, parasal tedbirler, acil sağlık hizmeti harcaması, aşı geliştirme harcaması, Covid-19 test politikası, teması izleme politikası (Hale, vd, 2020).

Araştırmacılar belirledikleri bu başlıklar üzerinden, Covid-19'a karşı hükümetlerin nasıl karşılık verdiklerini Sıklık Endeksi ile ölçmüşlerdir. Buna göre, salgın boyunca genel olarak hükümetlerin Covid-19'a karşı politikalarının daha katı hale geldiği tespit edilmiştir. Vaka sayılarının düşmesiyle birlikte politikaların da gevşetilmesi gündeme gelmiştir. Bu duruma örnek olarak Çin gösterilebilir. Bu çalışmanın yürütüldüğü sırada Çin'in uyguladığı politikalar sonucu vaka sayısı sıfırlanmış ve bundan dolayı tedbirler gevşetilmiştir. Aşağıda Şekil 1'de Çin'e ait sıklık endeksi bu yüzden daha açık renkte görülmektedir. Şekil 1'de 5 Nisan 2020 itibarıyla hükümetlerin Covid-19'a karşı politikalarının Sıklık Endeksi şöyledir:

Şekil 1: Covid-19'la Mücadelede Ülkelerin Sıklık Endeksi

Oxford Üniversitesi'nden araştırmacıların temel başlıklar altında topladıkları pandemiyle mücadele politikaları, bazı siyasi liderler tarafından sıkı sıkıya uygulanırken bazıları tarafından aynı seviyede ciddiyetle benimsenmemiştir. Covid-19'la ilgili ülkeler bazında yapılan istatistiki çalışmalarda (vaka sayısı, ölüm oranları, dünya sıralamasındaki yeri gibi), -bu çalışmanın da temel iddiası olan- siyasi liderin tutumu ve salgınla mücadele başarısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu açıkça görülmektedir. Örneğin yukarıda Şekil 1'de verilen Sıklık Endeksi'nde bu çalışmanın konusu olan Almanya ve Yeni Zelanda, ABD ve Brezilya'ya oranla daha yüksek sıklık endeksine sahiptir.

Kriz, siyasi liderlik ve salgınla mücadele arasındaki ilişki bağlamında, ilgili ülkelerin ve siyasi liderlerinin politikaları, turum ve davranışları aşağıdaki bölümde detaylı bir şekilde tartışılacaktır. İncelenen ülkelerin salgının ortaya çıkardığı sağlık, ekonomi ve toplumsal alandaki krize nasıl yanıt verdiği, liderlerin uzmanları dikkate alıp almadığı, kurumsal yapılanmanın salgınla baş etmedeki etkisi ve demokratik işlerliğin salgın döneminde yürütülüp yürütülmediği gibi hususlar üzerinde durulacaktır.

2. ÜLKELER VE SİYASİ LİDERLERİ

2.1. ABD ve Donald Trump

Salgın Çin dışı coğrafyada yayılmaya başladığında Amerika Birleşik Devletleri de bazı düşük seviyeli önlemler almaya başlamıştır. İlk resmi vakanın açıklanmasından önce genel olarak tüm ülkeler havayolu ile ülkeye gelen yolcuların ateşlerinin ölçülmesi, Covid-19 semptomları gösterenlerin test edilmesi gibi durumları gerçekleştirmiştir. Henüz erken dönemde, genel olarak Çin dışı coğrafyada, hastalık tanısı için gerekli olan testin yapılabilmesi için yurtdışı hikayesi ve hatta virüsün görüldüğü ülkelerde bulunma ya da pozitif hasta kişilerle temas ve semptomların görülüyor olması gibi bazı şartlar gözetilmiştir. 13 Ocak'ta Wuhan'dan Chicago'ya dönen bir kişinin test sonuçları 24 Ocak'ta pozitif çıkmıştır. Resmi vakanın açıklanmasından sonra Amerika Birleşik Devletleri, 31 Ocak'tan itibaren bazı önlemler almaya başlamıştır. 31 Ocak 2020'de Wuhan'dan tahliye edilen askeri personel 14 günlük karantina sürecine alınmış, ABD vatandaşları dışında 2 haftalık bir süreçte Çin'de bulunmuş yabancı uyruklu kişilerin ülkeye girmesi Trump tarafından yasaklanmıştır (<https://www.worldometers.info/coronavirus/country/us/>).

Güncel olarak dünyadaki en yüksek vakaya sahip olan ABD'de tablonun vahim bir hal almasında pek çok farklı etken rol oynamıştır. Salgının ortaya çıkmasından itibaren Donald Trump'ın SARS-CoV-2 virüsü için “*Sadece bir grip*” şeklindeki açıklamaları, salgının Nisan'da biteceğine yönelik bilimsel verilere dayanmayan ancak halka bunun basit bir virüs ve hastalık olduğuna yönelik bir algı oluşturması gibi söylem ve tutumu, özellikle Amerikan halkının kişisel önlem almasında geciktirici bir etki yaratmıştır. Amerika, Kanada ve İngiltere'de kamuoyunun yeni koronavirüsünü nasıl algıladığına ilişkin karşılaştırmalı bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaya göre, diğer ülkelere kıyasla, Amerikan halkında yeni koronavirüsün “*Sadece bir grip*” olarak görülme eğiliminin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, koronavirüsün sadece mevsimsel grip kadar tehlikeli olduğunu düşünenlerin oranı Kanada'da %11.80, İngiltere'de % 16.82 iken ABD'de bu oran %20.32 olmuştur (Pennycook, McPhetres, Bago ve Rand, 2020: 3).

Başkan Trump'ın virüsü hafife alan ifadelerinin yanı sıra, Amerika'da uzunca bir süre yapılan testlerin yanlış sonuçlar verdiğinin ortaya çıkması da virüsün, halk içinde sessiz sedasız haftalarca yayılmasına yol açmıştır (Arnold, 2020; Boburg, O'Harrow Jr., Satjia ve Goldstein, 2020). Yanlış test durumunun olabileceğine ilişkin fikirler ülkede yayılmaya başladığında diğer laboratuvarlar ve araştırma merkezlerinden test için yardım sağlanabileceğine yönelik açıklamalar gelmiş ancak, Trump hükümeti bir müddet daha Amerikan Hastalıkları Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC) bünyesinde yürütülen testlere güvenmeye ve uygulamaya devam etmiştir (Boburg, O'Harrow Jr., Satjia ve Goldstein, 2020). Yanlış testlerin fark edilmesi ve yerine çok sayıda yeni test kitlerinin konulabilmesi ABD'ye yaklaşık 6 hafta kaybettirmiş ve dolayısıyla alınacak önlemlerde geç kalınmasına yol açmıştır (Pilkington ve McCarthy, 2020).

Virüsün yeni bir virüs olması, insandan insana geçişinin oldukça kolay ve hızlı gerçekleşiyor olması ve halihazırda virüse karşı herhangi bir ilaç, aşı ve toplumsal bağışıklığın olmaması durumu, bu salgında vaka ve ölüm sayılarını azaltmanın en önemli araçlardan birinin, sosyal mesafe ve izolasyona yönelik alınan devlet kararları olması durumunu ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda bakıldığında, izolasyona yönelik tedbirleri erken dönemde alan ülkeler ile bu konuda geç kalan ülkeler arasında bariz bir fark ortaya çıkmıştır. ABD'de sosyal izolasyona ilişkin adımlar her eyalette aynı zamanda ve aynı önemde yürütülmemiştir. Bu durum, ülke içerisinde vaka ve ölüm sayılarında ciddi farklılıklar ortaya çıkarmış ve New York, New Jersey, California gibi eyaletler salgının en çok görüldüğü yerler haline gelmişken Alaska, Wyoming, Vermont gibi eyaletler vaka sayısının oldukça az görüldüğü yerler olmuştur. Bu durumun ortaya çıkmasında tabii ki, New York gibi uluslararası hareketliliğin ve insan nüfusunun kalabalık ve şehrin turistik bir yer olmasının da etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla, testlerdeki yanlışlıklarla yayılan ve sosyal izolasyonun nüfusun kalabalık ve yoğun olduğu yerlerde daha zor sağlanması nedeniyle virüs en fazla büyük metropollerini vurmuştur.

ABD'deki federal yapı salgına karşı ortak bir tavır alınmasında engelleyici bir durum da oluşturmuştur. Özellikle Cumhuriyetçilerin yönetiminde olan eyaletlerde izolasyon tedbirlerinin ekonomide yarattığı yük ağırlaştıkça önlemlerin kaldırılmasına yönelik talep de artmaya başlamıştır. Ayrıca ABD'deki Demokrat ve Cumhuriyetçi kanatların eyaletler bazında dağılımına bakıldığında, Demokratların yönetimindeki eyaletlerin daha kentsel ve zengin olduğu, Cumhuriyetçilerin yönetimindeki eyaletlerin ise daha kırsal ve fakir olduğu görülmektedir (Adolph ve diğerleri, 2020: 4). Cumhuriyetçilerin çoğunlukta olduğu eyaletlerde de ülkenin ve ekonominin yeniden açılmasına yönelik protesto hareketleri görülmüş ve genel olarak Cumhuriyetçiler Demokratları virüsü abartmakla suçlama eğiliminde olmuştur (Adolph ve diğerleri, 2020: 5). Dolayısıyla, Cumhuriyetçi eyaletlerle Demokrat eyaletlerdeki bu sosyo-ekonomik farklılık, virüse bağlı kapanmanın ekonomi üzerindeki etkisinin fakir olan bölgelerde daha kötü sonuçlanacağı şeklinde bir korkuya neden olmuş ve bu nedenle de Cumhuriyetçilerin yönetimindeki halk, yasakların kaldırılması için protestolarda bulunmuştur. Ancak, bu duruma bir başka açıklama olarak Jones (2020), Demokratların yönetiminde olan ve daha kentsel ve kalabalık eyaletlerin çok daha ciddi bir salgın tablosu yaşarken Cumhuriyetçilerin yönetimindeki eyaletlerin daha hafif bir tablo ile karşı karşıya olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla, Cumhuriyetçi eyaletlerde Demokratların yoğun olduğu yerlerdeki kadar vaka ve ölümlerin görülmemesi, Cumhuriyetçilerin, Demokratların salgını abarttığı şeklindeki yorumlarını açıklayıcı olmaktadır.

Bu durum, Cumhuriyetçi ve Demokrat seçmen kitlesinin Covid-19'u ciddiye alma oranlarındaki farklılık ile de ortaya çıkmaktadır. Mart başında yapılan bir araştırmaya göre, Demokratların %59'u Covid-19'un toplum sağlığı için ciddi bir tehdit oluşturduğunu belirtmişken bunu ifade eden Cumhuriyetçiler %33 oranında kalmıştır (Pennycook ve diğerleri, 2020: 4). Covid-19 ölüm oranının en yüksek olduğu 44 bölgenin 41'i Demokrat temsilcilerin yoğunlukta olduğu yerler olduğu düşünüldüğünde Demokratların virüsü ve önlemleri ciddiye alırken Cumhuriyetçilerin aksini düşünmesi anlaşılır olmaktadır. Örneğin, ölüm oranının en yüksek olduğu New York, Boston, New Orleans ve Detroit gibi metropoller, Temsilciler Meclisi'nde Demokratların ağırlıklı olduğu eyaletler olarak karşımıza çıkmaktadır (Jones, 2020). Eyaletler bazında yaşanan bu ayrışma Trump'ın tutumu ve tavırlarıyla daha da alevlenmiştir. Trump'ın virüsü ciddiye almayan tutumu özellikle destekçisi olan Cumhuriyetçi kitleler tarafından da benimsenmiştir.

Swielande (2020: 2), Trump'ın Covid-19 salgını krizinde, hayalci bir yaklaşım ve liderlik sergilediğini belirtmektedir. Bu krizde Trump, gerçeklere uygun olarak kararlarını düzenlememiş aksine, gerçeklerin kararlarına uymasını bekleyen bir yapı sergilemiştir. Örneğin, ABD'de işler rayından çıkmaya başladığında her şeyin kontrol altında olduğunu ifade etmiştir. Swielande'ye göre (2020: 4) salgın krizi, Trump'ın entelektüellikten uzak, kibirli, içgüdüsel ve risk almaya eğimli yapısıyla birleşince ortaya çok da başarılı olmayan bir liderlik durumu çıkmıştır. Krizin faturası ağırlaşmaya başladıkça Trump, gerçekleri kabul etme ve hızlıca liderlik pozisyonunun gereği olarak sorumluluğu almak yerine Çin yönetiminin ve medyanın suçlanması gibi bir tutum takınmaya başlamıştır (Swielande, 2020: 6). Bu bağlamda, Trump SARS-CoV-2 virüsü için 'Çin virüsü' gibi isimlendirmeler yapmış ve gerek Çin'i gerekse de DSÖ'yü virüsün ciddiyetiyle ilgili bilgi vermemekle suçlamıştır. Hatta, Trump, bu durumu daha da ileriye götürerek Çin'in Wuhan şehrindeki biyolojik laboratuvarın virüsün kaynağı olduğuna yönelik güçlü kanıtların olduğu şeklinde açıklamalar yapmıştır (BBC, 2020). Aynı zamanda, bu dönemde DSÖ'nün Çin ile işbirliği içinde olduğu ve virüsle ilgili gerçekleri sakladığı gibi suçlamalarının bir neticesi olarak da 30 Mayıs'ta Amerika'nın DSÖ'ye desteğini çektiğini ilan etmiştir (Picheta ve Yeung, 2020). Trump'ın bu dönemde etkin bir liderlik göstererek salgını kontrol altına almak yerine kendisine her gün yeni bir düşman yarattığı görülmektedir.

Trump'ın salgında takındığı tavır, zaman zaman ülke içinde sağlık otoriteleri ile de krizlere neden olmuştur. Dünyanın önde gelen bulaşıcı hastalık uzmanlarından biri ve ABD Ulusal Alerji ve Enfeksiyon Hastalıkları Enstitüsü'nün (National Institute of Allergy and Infectious Diseases, NIAID) başkanı olan Dr. Anthony Fauci ile Trump'ın açıklamaları salgının başlangıcından beri birbiriyle çelişmiş ve ikilinin salgın ve salgının kontrol altına alınabilmesi, ilaç ve aşılardan pek çok konuda anlaşmazlık yaşadığı görülmüştür (www.nytimes.com; Page, 2020). Trump'ın dominant karakteri, salgın döneminde geri plana çekilip alanı sağlık otoriteleri ya da bilim insanlarına bırakmasını engellemiş ve salgın boyunca talihsiz sayılabilecek ve halkı yanlış yönlendiren pek çok açıklamalarda bulunmuştur. Örneğin, Nisan ayında Trump, virüsten kurtulmak için dezenfektan enjekte etmenin iyi bir fikir olabileceğine yönelik bir ifade kullanmış ve bu durum sağlıkçılar tarafından düzeltilmek zorunda kalmıştır (Clark, 2020).

Ayrıca, bir konuşmasında henüz Covid-19 hastalığı için etkinliği kanıtlanmamış hidroklorokin etken maddeli ilaçtan içtiğini ve bunun sorun olmadığını ifade etmiştir (McCarthy ve Greve, 2020). Bu ve daha nice açıklamaları ile Trump, bilim insanlarının ve sağlık otoritelerinin açıklamalarını ve uyarılarını hiçe sayan bir tavır sergilemiştir. Bu nedenle ABD, salgını kontrol etmede bilim insanları ve sağlık otoritelerinin işbirliğini kullanan diğer ülkelere göre farklılaşmıştır. Trump'ın kameralar önünde olma ve kamuoyunu etkileme tutkusu, halkın uzmanlardan yeterince yararlanamamasına ve yanlış kanaatlere sebep olması nedeniyle, salgının kontrolünü geciktirmiştir.

Salgının ekonomik zararlarının giderilmesi amacıyla ABD tarihinin 6 milyar dolarlık en büyük mali paketini açıklayan Trump, bu paketle birlikte Amerikan halkının tünelin sonundaki ışığı görebildiğini ifade etmiştir (Euronews, 2020). Ancak, Nisan ayında 20 milyon Amerikalının işini kaybetmiş olmasına rağmen Trump, mali yardımların artırılmasında aciliyet olmadığını belirtmiş, Mayıs ayında Amerika'daki işsizlik oranı daha da artmıştır (Miller ve Masaro, 2020). Dolayısıyla, başta açıklanan miktarın tamamının piyasaya verilmesi noktasında sıkıntılar yaşandığı ve işsiz sayısının gün geçtikçe daha da arttığı şeklinde eleştirilerin hedefi haline gelmiştir. Kısaca, Trump'ın salgının hem sağlık boyutunda hem de ekonomi boyutunda tutarlı, sorumluluk alan ve yerine getiren, halkı söylemsel düzeyde değil gerçek anlamda rahatlatan bir liderlik sergilemediği ifade edilebilir. Salgının yarattığı ve gün geçtikçe artan işsizlik ve oluşan toplumsal hoşnutsuzluk, Trump'ın önündeki seçimleri kaybedeceği şeklinde yorumlara da neden olmuştur. Her ne kadar, Cumhuriyetçi eyaletlerde salgın döneminde ekonomik açılma konularında destek bulsa da, ırkçılık karşıtı protestoların oluşturduğu toplumsal karmaşanın da etkisiyle genel destek oranında azalma olduğu belirtilmektedir. Oxford Economics'in gerçekleştirdiği bir araştırmaya göre, Trump Kasım seçimlerini kaybetmekte ve desteği de %35'ler civarında çıkmaktadır (Tanno, 2020).

Son olarak, ülkede ırkçılık karşıtı protestoların ortaya çıkmasına yol açan George Floyd'un Minneapolis'te polis tarafından öldürülmesi ile başlayan sürecin de Trump tarafından iyi bir şekilde yönetilemediği şeklinde eleştiriler ortaya çıkmıştır. Bu süreç, her ne kadar salgından bağımsız, Amerikan tarihinde uzunca bir yer edinmiş siyahilerin baskılanmasına karşı bir tepki olarak görülse de salgın dönemiyle de yakından ilişkili olduğu açıktır. Floyd'un pandemi döneminde işini kaybedenlerden biri olması üzerine yürütülen bir tartışma, salgın döneminde işini kaybedenlerin çoğunluğunun siyahilerden oluştuğunu gözler önüne sermiştir. Buna göre, salgın, Amerika'da her anlamda siyahileri beyazlara göre daha kötü etkilemiştir. Öncelikle, siyahilerin salgın zamanında kendilerini daha fazla riske atan ve uzaktan çalışmaya uygun olmayan işlerde çalıştıkları görülmüştür (Stewart, 2020). Bu tehlikeli ve güvencesiz iş durumları ile siyahilerin muzdarip oldukları sağlık sorunları (d vitamini eksikliği, obezite ve diyabet gibi), sağlıklı beslenememe gibi durumlar da birleşince Covid-19'dan hayatını kaybedenlerin çoğunluğunun siyahiler olması gibi bir istatistiki gerçek ortaya çıkmıştır (Stewart, 2020). Dolayısıyla, salgın siyahileri bir yandan işsiz bırakmış diğer yandan ise tehlikeli işlerde çalışmaya zorlayarak virüse karşı daha kırılğan bir hale getirmiştir. Bu bağlamda, bu salgın aslında Amerika'da uzun zamandan beri var olan ekonomik eşitsizliğin sonuçlarını daha çıplak hale getirmiştir. Bu durum, salgının yarattığı korkunun, belirsizliğin ve öfkenin kötü bir yönetim ile birleşmesiyle alevlenmiş ve kendisini, ırkçılık karşıtı ancak altında sınıfsal eşitsizliklerin ve sistemin sorgulandığı bir hareket ile göstermiştir.

Bu protestolar, bir yandan vaka artışına yol açma riskini taşıması bakımından da önemlidir. Bu nedenle de, Trump'ın sokaktaki insanların sesine ve taleplerine kulak vererek salgının daha da kötü hale gelmesine sebep olabilecek bu insan hareketliliğini bitirmesi beklenmiş ancak, Trump'ın bugüne kadar yaptığı açıklamalar protestocuların evlerine dönmesine yol açabilecek şekilde gerçekleşmemiştir. Bu bağlamda da, Trump'ın protestocularla sağlıklı bir iletişim kurmadığı belirtilebilir. Lider olarak, salgın dönemini kötü yöneten ve bu kötü yönetimden başka kurum ve devletleri suçlayan ve sorumluluk almayan yapısı, ileriki günlerde protestolar nedeniyle olası vaka artışında da protestocuları suçlayacağına yönelik önemli ipuçları sunmaktadır.

2.2. Almanya ve Angela Merkel

Almanya'da ilk Covid-19 vakası 27 Ocak 2020'de Bavyera eyaletinin Münih kentinde görüldü. Covid-19 kaynaklı ilk ölüm ise 9 Mart 2020'de bildirildi. Almanya Covid-19 ile ilgili istatistiklerde olumlu değerlere sahip bir ülke olarak değerlendirilmektedir. Örneğin 12 Nisan 2020'de yapılmış bir istatistiğe göre güven sıralamasında dünya genelinde 2. Avrupa Bölgesinde ise 1. konumdadır (Deep Knowledge Group, 12/04/2020).

Batı medyasının Almanya ile ilgili haberleri takip edildiğinde, Almanya'nın Covid-19'la mücadelesinden övgüyle bahsedildiği görülebilir. Alman politikacı ve politika yapımcılarının şu üç başarıyla kendilerini tebrik edebilecekleri ifade edilmiştir: İnsani boyutta değerlendirildiğinde ölüm istatistiklerinin diğer ülkelere nazaran düşük kaldığı; ekonomik açıdan bakıldığında, virüsün yayıldığı diğer ülkelere kıyasla toplumunu daha iyi koruyabildiği ve siyasi yönden incelendiğindeyse, demokratik kurumlarının hala sağlam olduğu görülmektedir (Narlikar, 2020:2).

Almanya'nın istisna oluşturan bir ülke durumunda bulunmasının temel nedeni tıbbi ihtiyaçlar açısından hazırlıklı olmasına bağlanmaktadır. Ocak ayı ortası gibi erken bir tarihte, uzmanlar virüs için test geliştirmişlerdir. Diğer taraftan Alman hükümeti ekonomik önlemler almada da erken hareket etmiştir. 23 Mart'ta 750 milyar avroluk bir ekonomi paketi açıklanmıştır. Paketin amacı, büyük işletmeler için istikrar önlemleri almak, küçük işletmeleri, serbest çalışanları, ve ailelerin refahını bu sürecin olumsuz etkisinden korumaktır (Narlikar, 2020:3).

Almanya'nın salgınla mücadelesi siyasal açıdan değerlendirildiğinde hem federal düzeyde başarılı bir yönetim ve iletişim sergilediği hem de muhalefetle işbirliği içinde hareket ettiği söylenebilir. Merkel ve eyalet hükümetleri Covid-19'la mücadelede uyumlu olabilmek için Almanya'nın bütün bölgelerinde hareketlilik, alışverişe erişim ve hizmetlerin sınırlandırılmasına yönelik ortak bir rehber oluşturmuşlardır. Bu süreçte muhalefet de iktidarla uyumlu adımlar atmıştır. Durum tersi olsaydı, kamuoyunun geniş desteğini alan hükümet faaliyetlerinin eleştirilmesi, dayanışma eksikliği olarak görülebilirdi. Bu süreçte muhalefetin uyumlu olduğuna dair, bütçe değişiklikleri ve ekonomik yardım paketinin hızlı bir şekilde geçmesi örnek olarak gösterilebilir. Bu düzenlemeler hükümet tarafından sunulup Federal Konsey tarafından da kabul edilmesi sadece 5 gün sürmüştür. Aynı zamanda hiçbir parti Almanya'nın İtalya, İspanya ve Fransa gibi AB üyesi ülkelere tıbbi yardımını eleştirmemiştir (Gibadlo, 2020: 1-2).

Euronews'ın Almanya, İtalya ve Fransa'yı kapsayan anketine göre, salgınla mücadelede en güçlü lider Merkel olmuştur. Katılımcılara, “*hükümetinizin coronavirus kriziyle nasıl başa çıktığı hakkında ne düşünüyorsunuz, iyi mi yoksa zayıf mı, ne dersiniz?*” sorusu yöneltilmiştir. İstatistiklere göre, Fransızlar % 63, İtalyanlar % 56 ve Almanlar % 78 oranında hükümetlerinin “iyi” olduklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda araştırma, hem Fransızların hem de İtalyanların Merkel'in yaklaşımını başarılı bulduklarını da ortaya koymuştur (Euronews, 28/05/2020).

Bir siyasi lider olarak Merkel'in bireysel tutumları da onun bu süreci ne kadar ciddiye aldığına göstergesidir. Örneğin kendisine aşı yapan bir sağlık personelinin Covid-19 pozitif olduğu öğrenildikten sonra Merkel kendisini izolasyona almıştır. Bu süreçte de 18 Mart ulusa sesleniş konuşmasını ve haftalık bilgilendirici videolarını evinde izolasyon halinde yayınlanmıştır. Onun bu tutumu, hükümetin, salgınla mücadelede ve onu kontrol altına almada etkili olduğu duygusunu güçlendirmiştir (Gibadlo, 2020: 2).

Pandemi sürecinde ülke liderlerinin sık sık ekran önüne geçip halka seslenişleri olağan bir durum haline gelmiştir. Bu kapsamda Merkel de 18 Mart'ta ulusa sesleniş konuşması yapmıştır. Almanya'da federal hükümet liderinin ulusa sesleniş konuşması yapması olağan bir uygulama değildir. Merkel bu konuşmasında, salgını İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra görülen en büyük imtihan olarak nitelendirmiştir. Ayrıca halktan, alman kurallara uymalarını istemiş; halkı evde kalmaya davet etmiş ve salgınla mücadelenin ancak halkın desteğiyle gerçekleşebileceğini vurgulamıştır.

Merkel'in bu süreçte, Federal Sağlık Bakanlığı'na bağlı Robert Koch Enstitüsü (RKE) ile yakın ilişki içinde olduğu görülmektedir. RKE, kamuoyundan saygınlığı olan bir kurumdur. Pandemi sürecinin başından itibaren kamuoyunu bilgilendirme görevini bu kurum üstlenmiştir. RKE Başkanı Lothar Wieler her akşam açıklama yapmaktadır. Merkel pandemiyle ilgili uygulayacağı politikalar için bu kurumla sıkı bir işbirliği içerisinde.

Merkel'in bir lider olarak pandemi yönetimindeki başarısı oy oranlarına da olumlu yansımıştır. Yapılan kamuoyu araştırmalarına göre Merkel'in partisinin, oyu %7 oranında artmıştır. Aynı zamanda ankete katılanların %72'si hükümetin pandemi krizi yönetiminden “son derece memnun” olduklarını ifade etmişlerdir (DW, 03/04/2020).

2.3. Brezilya ve Jair Bolsonaro

Brezilya bu çalışmanın yapıldığı sırada Covid-19 salgınından en çok etkilenen Latin Amerika ülkesi ve dünya genelinde de ikinci ülke durumundadır. Fakat Brezilya bu kötü istatistiklerden ziyade Devlet Başkanı J. Bolsonaro'nun pandemi sürecini ciddiye almaması ve yönetememesiyle öne çıkmaktadır. Blofield ve arkadaşları (2020:1), Bolsonaro'nun salgının ciddiyetini inkar ettiğini ve bu tutumları salgınla ilgili politika uygulamalarını zarara soktuğunu belirtmektedirler. Pandemiyle ilgili başarısız uygulamaların yanı sıra, bu dönemde istifa eden ya da görevden alınan bakanlarla birlikte pandemi süreci aynı zamanda siyasi bir krize de dönüşmüş durumdadır.

Bolsonaro pandemiyle mücadele konusunda çeşitli eleştirilerle dünya basınında yer almaktadır. Sağlık Bakanı Luiz Mandetta'yı 16 Nisan'da görevden almış ve yerine Nelson Teich'i atamıştır. Yeni Bakan ise sadece 1 ay kadar görevi başında bulunmuş ve 15 Mayıs'ta istifa ettiğini açıklamıştır. Luiz Mandetta'nın görevden alınmasının nedeni pandemiyle mücadelede alınması gereken önlemler konusunda Bolsonaro'yla anlaşmazlık yaşaması gösterilmektedir. Bolsonaro, sosyal izolasyonun gereksiz olduğunu savunuyordu. Bundan dolayı Mandetta ve Bolsonaro pandemide etkili bir önlem olan sosyal izolasyon konusunda anlaşmazlığa düştüler (Phillips, 2020).

Kabinede sadece sağlık bakanı değil, adalet bakanı da istifa etmiştir. Adalet Bakanı Sergio Moro istifasının ardından Bolsonaro'yu Federal Polis Başkanını (Head of Federal Police) kendine daha yakın bulduğu biriyle değiştirmeye çalıştığı gerekçesiyle suçladı. Bu olayın arkasından Anayasa Mahkemesi Moro'nun iddiaları hakkında soruşturma açmak için izin verdi. Hatta Anayasa Mahkemesi 29 Nisan'da yeni seçilecek federal polis başkanlığı için Bolsonaro'nun aday göstermesini engelledi (Leite ve Iglesias, 2020).

Bolsonaro'nun Covid-19 pandemisine karşı inkarcı bir stratejiyle yaklaştığını söylemek mümkündür. Destekçileriyle kucaklaştığı ve öpüştüğü videoları sosyal medya üzerinden yayınlamıştır. Covid-19'u soğuk algınlığına benzeterek, tedavinin hastalıktan daha kötü olmaması gerektiğini ifade etmiştir. Salgınla mücadele için okulların ve dükkanların kapatılmasını eleştirmiş; basına, muhalefete ve yerel makamlara saldırmıştır (Blofield, Hoffmann ve Llanos, M. 2020: 4).

Bolsonaro'nun bu tutumları onu destekleyen özellikle eğitimli ve zengin gruplar arasında güç kaybetmesine neden olmaktadır (aktrn. Blofield, Hoffmann ve Llanos, M. 2020: 4). Kısa bir süre önce, muhalefet, ünlü iktisatçılar ve 150 sivil toplum kuruluşunun liderleri bir araya gelerek hükümet karşısında oluşturmuş oldukları gelir yasa tasarısını Kongre'ye kabul ettirebilmişlerdir. Tasarı şu anda Bolsonaro'nun onayını beklemektedir. Bolsonaro'nun salgına yönelik bu tutumları, krizle mücadelede acil önlemlerin alınması bakımından yerel makamlara bir güç transferi de yaratmıştır. Hatta bu süreçte Anayasa Mahkemesi ve Kongre karşısında kötü duruma düşen Bolsonaro, valilerin desteğini de kaybetmeye başlamıştır (Blofield, Hoffmann ve Llanos, M. 2020: 4).

Bolsonaro'nun virüse karşı inkarcı stratejisinin nedeninin, pandeminin yaratacağı ekonomik yansımaları azaltmak olduğu savunulmaktadır. Bu yüzden virüsü, inkarcı bir tutumla önemsizleştirmeye çalışmıştır. Bu da salgınla mücadelede alınması gereken önlemlerin gecikmesine neden olmuştur. DSÖ Covid-19'u pandemi olarak ilan ederken, Bolsonaro virüsle alay etmeye devam etmiştir. Virüsün abartıldığını ve normal bir grip salgınında daha çok insan öldüğünü ifade etmiştir. Bolsonaro'nun bu inkarcı strateji sırasında basında kendisinin Covid-19 pozitif olduğu yönünde haberler çıkmış ve hatta bir canlı yayına maskeyle katılmıştır. Bu arada Bolsonaro'nun çevresinden belli sayıda personelin testi de pozitif çıkmıştır (Pfrimer ve Barbosa, 2020: 1).

Salgınla mücadele kapsamında otoritelerin ve bilim insanlarının ne dediğini önemsemeden, Bolsonaro ve ekibinin Covid-19'a karşı hidroklorololinin olası bir tedavi olarak tanıttıkları ve sosyal mesafe yerine sürü bağışıklığı fikrini destekledikleri haberler kamuoyuna sunulmuştur. Hatta Bolsonaro, DSÖ Direktörü'nün bir açıklamasında kullandığı ifadeleri, işçilerin normal çalışma hayatlarına dönebileceklerini söylediğini savunup çarpıtmıştır (Ortega ve Orsini, 2020). Bolsonaro izolasyon karşıtı söylemleriyle ülkeyi kutuplaştırmıştır. Bunu yaparken de hem eyalet düzeyinden hem de uluslararası kuruluşlardan gelen uyarıları kendi dikkate almadığı gibi destekçilerini de peşinden sürüklemiştir (Ajzenman vd, 2020: 11).

Pandemiyle mücadele konusunda federal hükümet ve eyalet hükümetleri arasında da problemler yaşanmıştır. Covid-19 yayılımını azaltmak için alınan önlemlerin başında sosyal izolasyon, karantina ve maske kullanımı gelmektedir. Brezilya Sağlık Bakanlığı federal düzeyde maske kullanımını tavsiye etmiştir. Fakat bu konu eyaletler ve federal hükümet arasında, küresel bir sağlık sorununun çözümünün ötesinde siyasi anlaşmazlıklara dönüşmüştür. Silva ve arkadaşlarının (2020) yapmış oldukları çalışmada sosyal izolasyon ve maske kullanımının Covid-19'un yayılmasını etkili bir şekilde azalttığı ortaya konmuştur. (Silva ve ark., 2020: 16).

Bolsonaro'nun konuşmalarında pandemiyle mücadelede önemli bir uygulama olan sosyal mesafeden bahsetmediği, hatta bu uygulamayı hiçe sayan hareketleri dünya gündemine oturmıştır. Öyle ki vaka ve ölüm oranlarının artmasına rağmen Bolsonaro inkarcı stratejisinin başka bir göstergesi olarak destekçilerini sokağa çağırmıştır. Hatta destekçilerinin 15 Mart'taki sokak gösterileri sırasında kendisi de onların içine karışmış, onlarla el sıkışmış ve fotoğraf çektirmiştir. En önemlisi de bunları yaparken kendisinin de Covid-19 şüphesi altında bulunmasıdır.

Son olarak, ülkenin hızla vaka ve ölüm sayıları artarken 7 Haziran 2020'de Brezilya Sağlık Bakanı, Brezilya'nın artık sadece kesinleşmiş günlük vaka ve ölüm sayılarını paylaşacağını ve salgının başından itibaren çoğu ülkenin veri olarak sunduğu genel tablosunun kaldırılacağını belirtmiştir. Buna gerekçe olarak Bolsonaro, ülkenin salgındaki genel tablosunun o ülkenin anlık ve güncel durumuna ilişkin fikir vermediğini belirtmiştir (BBC News, 2020). Ancak, ülkenin salgının hız kesmediği bu dönemde veri akışına ilişkin olarak aldığı bu karar tartışmalara ve endişelere de yol açmıştır.

Pandemiyle mücadelede tartışılan önemli siyasi konulardan biri, bu sürecin otoriter siyasal iktidarlar yaratma tehlikesi olabileceğidir. Bu bağlamda akla gelebilecek bölgelerden biri de Latin Amerika'dır. Otoriterlik eğilimleri yüksek olarak bilinen Latin Amerika liderlerinin bu özelliklerini pandeminin önüne geçmek için alınması gereken tedbirler sırasında kullanmaları beklenirken, düşünülenin aksine, ülkedeki sorunları askeri darbenin çözebileceğine inanan Bolsonaro'nun bu tedbirlerle alay ettiği görülmektedir. Bolsonaro için, otoriter bir liderlik istediği fakat pandemi ortamında buna kalkışmayacağı belirtilmektedir. Bunun da nedeni ekonomik krizin yaratacağı politik sonuçlardan korkmasıdır (Ortega ve Orsini, 2020).

2.4. Yeni Zelanda ve Jacinda Ardern

Yeni Zelanda'da ilk resmi Covid-19 vakası 28 Şubat tarihinde tespit edilmiştir. Ancak resmi vakanın açıklanmasından çok daha önce sağlık otoritelerinin de tavsiyesiyle ülkede önlemler alınmaya başlamıştır. Bu bağlamda 2 Şubat'ta Çin'le, 28 Şubat'ta da İran'la uçuşları durdurma kararları alınmıştır. Bu kararların almasında en önemli etken, DSÖ'nün Çin dışı ilk ölümlü vakayı 2 Şubat tarihinde doğrulaması, 28 Şubat'ta ise İran'da salgının boyutunun dünyanın gündemini çeken bir seviyeye ulaşması olmuştur (Wilson, 2020: 2). Yeni Zelanda ada ülkesi olması ve düşük nüfusunun avantajlarını kullanarak aldığı tedbirlerle birlikte vaka sayısını kısa sürede kontrol altına almayı başarmıştır. Covid-19 salgının ortaya çıkmasında itibaren ülkeler tedbir noktasında farklı uygulamalara yer vermeye başlamış; kimi liderler sürü bağışıklığı fikrini benimsemiş, kimileri ise sert bir kapanmaya eğilim göstermiştir. 21 Mart'ta ülke lideri Ardern, dört seviyeli 'Uyarı Sistemi'nin³ (Alert System) açıklamıştır. Buna göre, Seviye 1- Hazırlık: Virüsün ülke içinde sınırlı ancak kontrolsüz yerlerin olduğu anlamına gelmektedir. Seviye 2- Azaltma: Virüsün Yeni Zelanda içinde sınırlı olmasına karşın topluluk arası yayılım riskinin varlığını belirtmektedir. Seviye 3- Sınırlama: Ülke içinde virüsün kontrol altına alınmamış olabileceğine ilişkin göstergedir. Seviye 4- Karantina: Ülke içinde virüsün kontrol altına alınmadığını ifade etmektedir. Yeni Zelanda ilk etapta Seviye 2 uyarısında bulunmuş ancak, bu durumun her an değişebileceğini de duyurmuştur. Ardern, bu süreçte gerek sağlık otoritelerinin tavsiyeleri gerekse de iş dünyasından aldığı destekleyici geri bildirimlerle uyarıyı Seviye 4'e çıkararak ülkenin tamamen kapanmış bir karantina uygulamasına erken bir dönemde geçişini sağlayabilmiştir (Wilson, 2020: 3). Jacinda Ardern, zorunlu karantina politikası uygulayan ve bu politikayla başarı sağlayan sayılı liderlerden biri olmuştur. Başkan Ardern, 26 Mart'ta ülkenin çok sıkı bir kapanma ve izolasyon sürecine gireceğini açıklamış ve Yeni Zelanda, Avrupa ya da diğer ülkelerde yürütülen salgını azaltma ya da baskılama stratejisinden ziyade yok etme stratejisinin kısa vadeli ekonomik kayıpları göze alarak gerçekleştirmiştir (Baker, Kvalsvig, Verrall, Telfar-Barnard ve Wilson, 2020: 11). Bu karar sert sınır kontrollerini, yüksek test ve takip oranlarını, temasın izlenmesini ve karantina önlemlerini gerektirmiştir.

Hükümet, ayrıca kapanmanın yaratacağı zararları karşılamak amacıyla 52 milyon dolarlık bir mali paket hazırlamıştır (Analytica, 2020). Salgının ne zaman biteceğinin yanı sıra, erken kapanmanın ekonomik sonuçlarının belirsizliği hükümeti tedirgin etmiştir (Baker ve diğerleri, 2020: 14). Ancak ilerleyen süreçte bu tedirginlik, açıklanan istatistiklerle yerini rahatlamaya bırakmıştır. Ülkenin aldığı karantina kararına vatandaşların da sıkı bir şekilde uymasıyla Yeni Zelanda'da vaka sayıları düşmüş ve 8 Haziran'da yapılan açıklamada 2 haftadır yeni vakaya rastlanılmadığı duyurulmuştur. Hatta prestijli tıp dergilerinden olan The Lancet'te Sophie Cousins (2020), Yeni Zelanda'nın yürüttüğü bu stratejide başarılı olarak salgını yok ettiğine yönelik açıklamalarda bulunmuştur. Ülkenin tam bir karantina uygulayarak 5 hafta gibi bir süreliğine kapanmasında, ülkenin ekonomik olarak bunu karşılama kapasitesi önemli bir etken olmuştur.

³ Detaylı bilgi için bakınız [tps://covid19.govt.nz/alert-system/covid-19-alert-system/#covid-19-alert-system](https://covid19.govt.nz/alert-system/covid-19-alert-system/#covid-19-alert-system)).

Yeni Zelanda birçok Avrupa ülkesiyle ve ABD ile kıyaslandığında bu kapanma sürecini başarıyla atlatmış, tam kapanmanın zararlarını erkenden açılmayla telafi ederek bu durumu tamamen avantaja çevirmesini bilmiştir. Aynı zamanda, ölüm oranının düşük seviyede kalması hem toplumsal hem de ekonomik açıdan zararı minimize etmiştir. Yeni Zelanda'nın salgından az hasarla çıkması ülkenin nüfusunun az olmasına, sağlığı ekonominin önüne koymasına, sürecin bilim ve empati ile yürütülmesine bağlanmaktadır. Aynı zamanda, bu avantajları ve genel yaklaşımları ile bu süreçte hayatını kaybedenlerin birer sayı ya da istatistik olarak yer aldığı diğer ülkelerden ayrılarak internet sayfası üzerinden ölen kimselere ve onların hayat hikayelerine ve yas tutulmasına yönelik sayfalar açılmıştır (Richter, 2020).

Yeni Zelanda bu süreçte salgın yönetiminde başarılı olmanın yanı sıra, demokratik mekanizmaların iyi işletilmesi bakımından da başarılı olmuştur. 25 Mart'ta son oturumunu yapan meclis faaliyetleri 28 Nisan'a kadar ertelenmiş ancak, muhalefetten 11 kişilik bir grup hükümetin hesap verebilirliğini sağlama noktasında görevlendirilmiş, tüm sağlık duyuru ve bilgilendirmeleri şeffaf bir şekilde kamuoyuna açık bir şekilde gerçekleştirilmiş ve bu dönemde muhalefetin de hükümetle birlikte süreci politize etmeden yürüttüğü görülmüştür (Analytica, 2020). Sürecin tüm aşamalarında farklı alanlardaki bilim adamlarının önerileri gözetilmiş ve buradan elde edilen bilgiler halka iletilebilmiş ve eylem planının da bir parçası haline getirilmiştir. Örneğin, 29 Şubat'ta bir Facebook canlı yayınında Ardern ve Sağlık Bakanı David Clark, düzenli el yıkamanın ve sosyal mesafenin yararına, semptom gösterenlerin nasıl ve nerden yardım alabileceğine yönelik bilgiler sunmuş aynı zamanda, bu dönemde temel ihtiyaçlar için açık olan marketlere halkın yoğun bir şekilde akın etmesine gerek olmadığına yönelik de telkinlerde ve rahatlatıcı ifadelerde bulunmuşlardır (Wilson, 2020: 8). Aynı zamanda Başkan Ardern, süreç boyunca salgına karşı farklı duyarlılıkta olan gruplar arasında (genç-yaşlı, kronik hastalar vs.) önlemler bağlamında herhangi bir ayrıma gitmemiştir. Oldukça empatik bir dil kullanarak önlemlerin tüm vatandaşlar için olduğunu ve herkesin buna uymasının tüm vatandaşları bu durumdan kurtaracağını ifade etmiştir (Narlikar, 2020: 5).

Siyasi olarak da Ardern, bu süreçten güçlenerek çıkmıştır. Şubat ortalarında yapılan bir ankette, Ardern'in %42 gibi bir oranla tercih edilen Başkan olduğu görülürken salgının iyi bir şekilde yönetilmesi sonrasında Başkan'ın hem uluslararası prestiji ve popülaritesi artmış hem de karantinadan yeni çıkan Yeni Zelandalıların salgın döneminde hükümetin aldığı kararlara güvenmesine ilişkin ankette %88 gibi yüksek bir oran elde edilebilmiştir; oysa ki bu oran G7 ülkelerinde ancak %59 oranında kalmıştır (Wilson, 2020: 5). Üstelik, Yeni Zelanda ile G7 ülkeleri arasındaki hükümete olan güvene ilişkin bu fark, Yeni Zelanda'nın karantina kararını vaka ve ölümlerin artmasından çok önce alması ve dolayısıyla halkın gerçekte salgının kötü yüzünü dünyadaki diğer ülkeler gibi tecrübe etmedikleri düşünüldüğünde daha da anlamlı hale gelmektedir (Wilson, 2020: 5). Ardern'e olan desteğin artmasına karşın karantina uygulama süresinde, karantinanın aşırı bir önlem olup olmadığı, bunun yaratacağı ekonomik sonuçların neler olacağı gibi pek çok tartışma yapılmıştır. Ancak, tüm bunlar bir yandan da özellikle pandemi sürecinde otoriterleşme eğilimleri gösteren yönetimlerin arttığı bir ortamda Yeni Zelanda'nın hala demokratik ve çok sesli yapısını koruyabildiğine işaret etmektedir (Richter, 2020).

Yeni Zelanda, aldığı erken ve sıkı önlemlerle, sosyo-ekonomik ve coğrafi, demografik avantajlarını da kullanarak salgın döneminde başarılı bir ülke örneği haline gelmiştir. Bu başarıda, salgının Çin’de başlayıp dünyaya yayıldığı andan itibaren güçlü bir liderlik sergileyen Başkan Ardern’in de önemli bir rolü olmuştur. Ardern’in salgını erken dönemde ciddiye alması, bilim insanlarının tavsiyelerine kulak vermesi ve bu bilgileri halka iletebilmesi, bu iletimde net, kesin ama empatik bir dil kullanması, süreci şeffaf ve bilgi vererek yürütebilmesi, sürecin sadece bir sağlık sorunu olmadığını anlayıp ekonomik anlamda destekleyici paketler oluşturması neticesinde başarılı bir liderlik ortaya çıkmıştır.

3. KARŞILAŞTIRMA

Liderliğin ne kadar önemli olduğunu bu salgın döneminde bir kez daha anlamış olmaktadır. Bazı liderlerin eylemlerinin ya da ihmallerinin, bu liderlerin bilim insanlarının tavsiyelerine uymaları durumunda bu salgın felaketinden daha az zararla kurtulabilecekken, virüsün yayılmasına katkıda bulunduğu ilişkin kanıtlar gün geçtikçe artmaktadır (Wilson, 2020: 2). Bu konuda Trump ve Bolsonaro bilim insanlarının tavsiyelerine uymaları bir yana, salgın konusunda kendi başlarına yaptıkları teknik açıklamalarla sağlık otoritelerini şaşırtmışlardır. Aynı zamanda böyle bir ortamda Bolsonaro’nun sağlık otoritelerinin tavsiyelerini protesto etmek üzere destekçilerini çağırması ve Trump’ın da “Black Lives Matter” (BLM) olaylarında göstericilere yönelik kışkırtıcı tutumu binlerce kişinin sağlığını tehlikeye atmaktadır. Pandemi sürecinde başarılı olan ülkelere baktığımızda genel olarak karşılaştığımız tabloda, bilimsel verilerin temel alınması, kurumlarla ve uzmanlarla işbirliğinin oluşturulması, halkla etkin iletişim kanallarının oluşturularak net bilgi aktarımının sağlanması gibi adımları görmekteyiz. Ancak, çalışmada salgında başarısız iki ülke olarak ele alınan Amerika ve Brezilya’ya baktığımızda, başından beri salgının sorumluluğunu almayan iki otokratik lider profili görmekteyiz. Bolsonaro’nun Brezilya’da insanların ölmesini normalleştiren sözleri, Trump’ın Çin’i ve DSÖ’yü suçlaması, her iki liderin de salgın nedeniyle ortaya çıkan sonuçların sorumluluğunu almaktan uzak olduğunu göstermektedir. Özellikle Trump yönetiminin hem salgın sürecini hem de sonrasında ırkçılık karşıtı protestolarla ortaya çıkan süreci bir görünmez düşman üzerinden ve komplovari açıklamalarla yürütmeye çalıştığı görülmektedir. Son olaylarla ilgili olarak Amerikan Adalet Bakanı Barr’ın, dış mihrakların Amerika’daki sokak protestolarını kışkırttığına yönelik açıklaması da bunu açıkça göstermektedir (T24, 2020).

Amerika ve Brezilya örneklerinde gördüğümüz, liderlerin sorumluluk almama ve hızlıca gereken önlemlere ilişkin adım atmama durumunun tam tersini Almanya ve Yeni Zelanda örneklerinde görmekteyiz. Ardern salgınla mücadelede “uyarı sistemi”ni sağlık otoritelerinin görüşleri doğrultusunda yönetmiştir. Karantina, yüksek sayıda test yapılması, takip ve temasın izlenmesi gibi uygulamaların olduğu “yok etme” stratejisi salgınla mücadelede ilgili istatistiklere olumlu yansımıştır. Yine Merkel’in salgınla mücadele sürecinde, sağlık otoriteleriyle işbirliği ve eyaletlerle koordinasyonu çoğu çevrede destek gören liderlik davranışı olarak değerlendirilebilir.

Aşı geliştirme konusundaki desteği, Covid-19 şüphesi altındayken kendini izole etmesi, salgınla ilgili kamuoyuna düşen sorumlulukları aktarması açısından hassasiyetini ve ciddiyetini gösteren davranışlar olarak açıklanabilir. Bu bağlamda salgını önlemedeki başarı sıklıkla liderin yönetimi ve yaklaşımıyla ilişkilendirilmesi ve hem Arden hem de Merkel'in demokratik liderlik profilinde değerlendirilmesi mümkündür.

Ele alınan ülkelerdeki vaka ve ölüm sayılarına bakıldığında 31 Mayıs 2020 tarihi itibarıyla ABD ve Brezilya'da daha yüksek vaka ve ölümlerle karşı karşıya kaldığı görülmektedir (Tablo 1). İstatistiksel olarak da her iki ülkenin salgını kontrol altına alma noktasında pek başarılı olamadığı görülmektedir. Hatta, her iki ülkenin mevcut durum ve politikalarının devam etmesi durumunda gerçekleştirilen simülasyon ve projeksiyonlarda vaka ve ölüm sayılarının tırmanmaya devam edeceği belirtilmektedir. Öte yandan, tam bir kapanma ve karantina uygulamasını deneyimleyen Yeni Zelanda, bu politikasının sonucunu net bir şekilde istatistiklerine yansıtmıştır. Diğer yandan, salgına kontrollü yaklaşan Almanya, AB üyesi olması sebebiyle sınırlarını kendi belirlediği tarihte kapatamamıştır. Ancak bu önlemin hayata geçebilmesi için ivedilikle hareket etmiştir. Bu önlemin de büyük katkısıyla Almanya, İtalya ve İspanya gibi salgından ciddi seviyede etkilenen Avrupa ülkelerden farklı değerlendirilmektedir. Aynı zamanda, Almanya'nın bu ülkelere kıyasla düşük ölüm oranları sağlık sistemine olan güveni de pekiştirmiştir.

Tablo 1: 31.05.2020 Tarihi İtibarıyla Ülkelerdeki Vaka ve Ölüm Sayıları

ÜLKE	NÜFUS	VAKA SAYISI	ÖLÜ SAYISI
ABD	331.124.024	1.854.948	108.790
Brezilya	212.652.984	514.849	29.314
Almanya	83.801.039	183.494	8.605
Yeni Zelanda	5.002.100	1.504	22

Kaynak: Ülkelere ait veriler <https://www.worldometers.info/coronavirus/> sitesinden derlenmiştir.

Kriz ortamları demokratik alışkanlıklardan en fazla uzaklaşıldığı dönemlerdir. Acil karar alma ihtiyacı, demokratik prosedürlerin göz ardı edilmesine neden olabilir. Nisan 2020'de yapılan bir araştırma, Covid-19 sürecinde ülkelerin önleyici politikalarda neler yaptıklarını ve nasıl karar verdiklerini inceleyerek demokratik gerileme risklerini analiz etmiştir. Buna göre Brezilya yüksek, ABD orta, Almanya ve Yeni Zelanda ise düşük risk grubunda ülkeler olarak değerlendirilmiştir (Lührmann, vd. 2020: 1). Vaka sayısı bakımından dünya sıralamasında birinci sırada gelen ABD ile ikinci sırada gelen Brezilya'da demokratik gerileme riskinin de bulunduğu görülmektedir. Bu veri, yukarıda siyasi liderlerin tanımlanmış olduğu otokratik-demokratik sınıflandırmasını da destekler niteliktedir.

Salgın sürecinde ABD ve Brezilya sadece bu krizle uğraşmamış; ABD’de BLM olayları toplumsal krize dönüşmüş durumdadır. BLM hareketi sadece ABD sınırları içinde kalmamış aynı zamanda (Birleşik Krallık gibi) diğer ülkelere de yayılmaya başlamıştır. Brezilya’da ise salgın krizine siyasi alanda yaşanan kriz eşlik etmektedir. Bolsonaro ilk başta sağlık bakanını görevden almış; arkasından atanan sağlık bakanı ise istifa etmiştir. Ayrıca Bolsonaro’nun hem salgına yönelik inkarcı tutumları hem de salgınla mücadele politikalarını uygulamak istemeyişi kabinedeki desteğinin düşürmektedir. Hatta Bolsonaro için azil ya da darbe olasılıkları konuşulmaktadır. Özellikle Adalet Bakanı Sergio Moro’nun istifasının ardından bu tarz haberler yapılmaktadır. Covid-19’dan ziyade Bolsonaro’nun sebep olduğu siyasi kriz için “Bovid 17” kısaltması kullanılmaktadır (Akgemici, 2020).

Salgınla mücadele sürecinde siyasi liderlerin oy oranları ya da desteklenmesine dair kamuoyu anketleri de başarılı olup olmadıklarını değerlendirmede önemli bir parametre olarak görülebilir. Örneğin Merkel’in oy oranları bu süreçte %7’lik bir artış göstermiştir. Yeni Zelandalılar hükümetin aldığı salgına yönelik kararlara ilişkin %88’lik bir oranla güvendiklerini belirtmişlerdir. Bolsonaro’nun ise yapılan anketlere göre popülarite oranı %27’ye kadar düşmüş durumda olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda bu süreçte çıkan azil ve darbe haberleri de söz konusudur (Akgemici, 2020). Trump’la ilgili yapılan araştırmada ise, Kasım seçimlerini kaybetmekte ve desteği de %35’ler civarında olduğu belirtilmektedir (Tanno, 2020).

Bu çalışma kapsamında, karşılaştırmanın ortaya çıkardığı diğer dikkat çekici bir nokta, salgında iyi örnekleri temsil eden ve bu çalışmada ele alınan Almanya ve Yeni Zelanda’nın dışında Finlandiya, Tayvan, Güney Kore ve İzlanda’nın da kadın liderler tarafından yönetiliyor olmasıdır. Yeni Zelanda ve Almanya gibi kadın liderler tarafından yönetilen ve salgınla baş etmede başarılı bir profil ortaya koyan ülkeler aynı zamanda, kadın liderlerin salgını daha mı iyi yönettiğine ilişkin tartışma başlatmıştır (Henley ve Roy, 2020). Kuantum kimya alanında doktora yapmış olan Merkel’in, hükümetin salgından çıkış stratejisinin bilimsel temelini sakın ve net bir şekilde anlattığı videosu binlerce kez izlenmiş ve şansölyenin krizle baş etme planı da %70’in üzerinde halk desteği görmüştür (Henley ve Roy, 2020). Bir diğer başarılı kadın lider olan İzlanda başbakanı Katrín Jakobsdóttir, halka yaygın test yapma ve asemptom vakaları da erken tespit etme stratejisi ile vaka ve ölüm rakamlarını azaltma konusunda oldukça başarılı bir tablo çizmiştir. Küresel Cinsiyet Eşitliği Raporu (2020)’unda cinsiyet eşitliği paritesi yüksek olan (yani kadınların topluma, istihdama katıldığı, yüksek eğitim alabildiği) ülkelerin Covid-19 pandemisinde de başarılı olduğuna ve kadın liderler tarafından yönetilen ülkelerin de bu bağlamda başarısının bu toplumsal yapıdan kaynaklanabileceğine yönelik iddialar bulunmaktadır (Croteau ve Champoux-Paillé, 2020). Pandemi sonrasında yeni dünya düzeninin nasıl olacağına dair çeşitli yorumlar yapılmakta ve öneriler sunulmaktadır. Bu bağlamda salgınla mücadeledeki kadın liderlerin başarısı, pandemi sonrası yeni dünya düzeninde siyasi liderliğe karşı cinsiyetçi yaklaşım ve algının değişimi açısından önemli bir referans noktası olacaktır.

Şu da belirtilmelidir ki, salgınla mücadele sırasında ve sonrasındaki süreç için siyasi liderlerin üstünde durdukları başat konu ekonomidir. Tabii ki burada ülkelerin benimsedikleri ideolojik yapının etkili olduğu bilinmektedir. Ancak, salgın sürecinde, güçlü bir ekonomi için toplum sağlığının hayati derecede önemli bir konumda bulunduğu görülmüştür. Bu durum ülkelerin sağlık sistemleriyle doğrudan bağlantılıdır. Örneğin, Budak ve Korkmaz (2020) bu bağlamda bazı değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Ülkeler, ekonomik, sosyal ve askeri imkanlar açısından dünyanın en güçlülere içerisinde yer alsalar da bir salgın karşısında bu durumlarının kırılabilir olabileceğini ve bu sürecin özellikle sağlık sistemlerini büyük testten geçirdiğini ifade etmişlerdir. Sağlık sistemlerine güvenen ve iyi performans sergilemesi beklenen İngiltere, ABD, İtalya ve İspanya gibi birçok ülkenin sağlık sistemlerinin ne kadar güvenilir olduğu da sorgulanır hale gelmiştir. Pandemi sonrası süreçte, ülkeler, sağlık sistemlerini yeniden tasarlamak ve planlamalarını, bu süreçteki tecrübelerine dayandırarak yenilemek zorunda kalacaklardır (Budak ve Korkmaz, 2020: 75-76).

SONUÇ

Bu çalışma Covid-19 salgınıyla mücadelede başarının siyasi liderin tutumuyla ilişkili olup olmadığını ortaya koymak için yapılmıştır. Araştırmanın bu argümanını test edebilmek için ABD, Almanya, Brezilya ve Yeni Zelanda'nın siyasi liderlerinin salgınla mücadeleye yönelik tutumları incelenip karşılaştırılmıştır. Yapılan değerlendirmelerde salgınla mücadelede başarının, siyasi liderin tutumuyla ilişkili olduğu ortaya konulmuştur.

Karşılaştırma bölümünde ortaya konan otokratik-demokratik liderlik sınıflandırması, hem lider hem de kişisel olarak salgına ve salgınla mücadele politikalarına yönelik tutumlar, ülkelerin siyasi/toplumsal krizleri salgınla mücadelede başarıda etkili faktörler olarak değerlendirilmiştir. Yapılan analizler, istatistikler ile desteklenmiştir. Örneğin başarılı olarak değerlendirilen siyasi liderlerin oy oranlarında ya da destekçi sayısında artışları ortaya koyan çalışmalardan yararlanılmıştır. Yine Covid-19'la ilgili istatistikler çalışmada elde edilen sonucu destekler niteliktedir.

Pandemi sürecindeki yayınlar, haberler ve raporlara bakıldığında, bu çalışmada olumsuz örnekler olarak incelenen ülkelerin salgın bittikten sonra da ekonomik resesyona ve toplumsal karmaşa gibi sorunlarla boğuşmaya devam edeceğine yönelik görüş birliği bulmak mümkündür. Bu açıdan salgınla mücadele sırasında yöneldikleri politikaların ve tutumların siyasi liderlerin geleceklerini de belirleyeceği söylenebilir. Mesela Brezilya'da şimdiden azil ve darbe söylemleriyle gündeme gelmeye başlamıştır. Trump'ın ise önümüzdeki seçimlerde geleceği kuşkulu görünmektedir. Öte yandan, olumlu örnekler olan Almanya ve Yeni Zelanda liderlerine desteğin arttığı görülmektedir. Ayrıca hem bu iki ülkenin hem de salgınla mücadelede başarılı örnek olarak gösterilen diğer ülkelerin kadın liderlerinin uluslararası prestijinin arttığı açıkça görülmektedir. Hatta, bu durum dünya genelinde kadın liderlerin erkek liderlerden daha mı başarılı olduğuna yönelik bir tartışma başlatmıştır. Bu gelişme, aynı zamanda klasik erkek imajında beliren lider anlayışının değişmesi bağlamında da önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Ajzenman, N., Cavalcanti, T. ve Da Mata, D. (2020). More than Words: Leaders' Speech and Risky Behavior During a Pandemic. *Available at SSRN 3582908*, 1-36. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3582908 adresinden erişildi. Erişim tarihi: 10/05/2020.
- Akgemici, E. (2020). "Bovid 17: Brezilya'da Salgın ve Siyasi Kriz", *Birikim Dergisi*, https://www.birikimdergisi.com/guncel/10064/bovid-17-brezilyada-salgin-ve-siyasi-kriz#_ftn14 Erişim Tarihi: 09/06/2020.
- Analytica, O. (2020). New Zealand COVID-19 Fightback Prospects are Positive. *Emerald Expert Briefings*. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/OXAN-DB251716/full/html> adresinden erişildi.
- Arnold, C. (2020). Why the U.S. Coronavirus Testing Failures were Inevitable. *Science*. <https://www.nationalgeographic.com/science/2020/03/why-united-states-coronavirus-testing-failures-were-inevitable/> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 06/06/2020.
- Ayvaz, E. M., Alboğa, İ. (2020). "Almanya'nın Koronavirüs Salgınına Karşı Mücadelesi", *SETA Perspektif*, Sayı, 265. <https://setav.org/assets/uploads/2020/04/P265.pdf> Erişim Tarihi: 04/06/2020.
- Baker, M. G., Kvalsvig, A., Verrall, A. J., Telfar-Barnard, L. ve Wilson, N. (2020). New Zealand's elimination strategy for the COVID-19 pandemic and what is required to make it work. *The New Zealand Medical Journal (Online)*, 133(1512), 10-14.
- BBC (2020). Trump Stands by China Lab Origin Theory for Virus. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52496098> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 06/05/2020.
- BBC News. (2020). Brazil Removes Virus Data amid Rising Death Toll. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-52952686> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 07/06/2020.
- Blofield, M., Hoffmann, B., ve Llanos, M. (2020). *Assessing the Political and Social Impact of the COVID-19 Crisis in Latin America*. (GIGA Focus Lateinamerika, 3). Hamburg: GIGA German Institute of Global and Area Studies - Leibniz-Institut für Globale und Regionale Studien, Institut für Lateinamerika-Studien. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-67260-7>
- Boburg, S., O'Harrow Jr., R., Satjia, N. ve Goldstein, A. (2020). Inside the Coronavirus Testing Failure: Alarm and Dismay among the Scientists who Sought to Help. *Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/investigations/2020/04/03/coronavirus-cdc-test-kits-public-health-labs/> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 12/04/2020.
- Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79.
- Clark, D. (2020). Trump Suggests "Injection" of Disinfectant to Beat Coronavirus and "Clean" the Lungs. <https://www.nbcnews.com/politics/donald-trump/trump-suggests-injection-disinfectant-beat-coronavirus-clean-lungs-n1191216> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 29/04/2020.
- Cousins, S. (2020). New Zealand Eliminates COVID-19. *The Lancet*, 395(10235), 1474.

- Croteau, A.-M. ve Champoux-Paillé, L. (2020). Why Women Leaders are Excelling During the Coronavirus Pandemic. *The Conversation*. 6 Haziran 2020 tarihinde <http://theconversation.com/why-women-leaders-are-excelling-during-the-coronavirus-pandemic-138098> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 17/05/2020.
- Deep Knowledge Group. (12/04/2020). <https://www.dkv.global/covid> erişim tarihi: 05/06/2020.
- DW. (03/04/2020). “Anket: Korona Krizi Merkel’e Olan Güveni Artırdı” <https://www.dw.com/tr/anket-korona-krizi-merkele-olan-guveni-artirdi/a-53003518> Erişim Tarihi: 05/06/2020.
- Euronews. (2020). Trump’tan Covid-19’a Karşı Dev Paket: 6 Trilyon Dolar. *Euronews*. <https://tr.euronews.com/2020/03/25/trump-covid-19-mucadele-icin-abd-tarihinin-en-buyuk-mali-paketini-aciklad-6-trilyon-dolar> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 07/04/2020.
- Euronews. (28/05/2020). “Germany’s Angela Merkel Comes out Top in Leaders’ Approval Poll for COVID-19 Crisis”, <https://www.euronews.com/2020/05/28/germany-s-angela-merkel-comes-out-top-in-leaders-approval-poll-for-covid-19-crisis> Erişim Tarihi: 03/06/2020.
- Gibadlo, L. (2020). “The Government Gains: The German Political Scene during the COVID-19 Pandemi”, The Polish Institute of International Affairs, No. 77(1507), 14 Nisan 2020, <https://www.ceeol.com/search/gray-literature-detail?id=857273> Erişim Tarihi: 03/06/2020.
- Hale, T., Petherick, A., Phillips, T., ve Webster, S. (2020). “Variation in Government Responses to COVID-19” Version 4.0. *Blavatnik School of Government Working Paper*. April 7, 2020 www.bsg.ox.ac.uk/covidtracker Erişim Tarihi: 03/06/2020.
- Henley, J. ve Roy, E. A. (2020). Are Female Leaders More Successful at Managing the Coronavirus Crisis? *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/25/why-do-female-leaders-seem-to-be-more-successful-at-managing-the-coronavirus-crisis> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 28/04/2020.
- <https://www.worldometers.info/coronavirus/> erişim tarihi: 31/05/2020.
- <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/us/> erişim tarihi: 13/05/2020.
- Jones, B. (2020). Coronavirus Death Toll is Heavily Concentrated in Democratic Congressional Districts. *Pew Research Center*. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/05/26/coronavirus-death-toll-is-heavily-concentrated-in-democratic-congressional-districts/> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 01/06/2020.
- Kantar, G., Gülay, İ., ve Kılıcı, H. (2018). “Siyasal Krizler Karşısında Liderlerin Davranışları ve Ekonomiye Etkileri”, Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 5 (1), Bahar, 5-19.
- Leite, J. Ve Iglesias Preissler, S. (2020). Fate of Brazil Justice Minister Unclear After Resignation Report. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-23/brazil-star-judge-turned-minister-moro-quits-folha-reports> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 01/05/2020.

- Lührmann, A., Edgell, B. A. ve Maerz, F., S. (2020). “Pandemic Backsliding: Does Covid-19 Put Democracy at Risk?” V-Dem Institute, No.23. https://www.v-dem.net/media/filer_public/52/eb/52eb913a-b1ad-4e55-9b4b-3710ff70d1bf/pb_23.pdf Erişim Tarihi: 07/06/2020.
- Mabey, C. ve Morrell, K. (2011). Leadership in Crisis: ‘Events, My Dear Boy, Events’. *Leadership*, 7(2), 105–117.
- McCarthy, T. ve Greve, J. E. (2020). Trump is Taking Hydroxychloroquine, White House Confirms. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/us-news/2020/may/19/trump-hydroxychloroquine-covid-19-white-house> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 23/05/2020.
- Miller, Z. ve Masaro, L. (2020). Trump Says ‘No Rush’ for More U.S. Financial Aid Despite 20M Job Losses Last Month. *Global News*. <https://globalnews.ca/news/6924304/coronavirus-trump-economy-spending/> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 13/05/2020.
- Narlikar, Amrita (2020). “The Good, the Bad, and the Ugly: Germany’s Response to the COVID-19 Pandemic,” *ORF Special Report No. 108*, May 2020, Observer Research Foundation. https://www.orfonline.org/wp-content/uploads/2020/05/ORF_SpecialReport_108_Germany-COVID19_NEW-21May.pdf Erişim Tarihi: 30/05/2020.
- Ortega, F., Orsini, M. (2020). “Governin COVID in Brazil: Dissecting the Ableist and Reluctant Authoritarian”, <http://somatosphere.net/2020/governing-covid-in-brazil-dissecting-the-ableist-and-reluctant-authoritarian.html/> Erişim Tarihi: 03/06/2020.
- Page, S. (2020). Trump vs. Fauci: Messages Conflict on Coronavirus, Readiness to Reopen. <https://www.usatoday.com/story/news/politics/2020/05/12/trump-vs-fauci-messages-conflict-coronavirus-readiness-reopen/3116579001/> adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 03/06/2020.
- Pennycook, G., McPhetres, J., Bago, B. ve Rand, D. (2020). Predictors of Attitudes and Misperceptions about COVID-19 in Canada, the UK, and the USA.
- Pfrimer, M. H., ve Barbosa Jr, R. (2020). Brazil’s war on COVID-19: Crisis, not conflict—Doctors, not generals. Dialogues in Human Geography. <https://doi.org/10.1177/2043820620924880>
- Phillips, D. (2020). Bolsonaro Fires Popular Health Minister After Dispute Over Coronavirus Response. <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/16/bolsonaro-brazil-president-luiz-mandetta-health-minister> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 20/04/2020.
- Picheta, R. ve Yeung, J. (2020). Trump Announced the US will Pull out of the WHO. What does that Actually Mean? *CNN*. <https://www.cnn.com/2020/05/19/us/trump-who-funding-threat-explainer-intl/index.html> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 03/06/2020.
- Pilkington, E. ve McCarthy, T. (2020). The Missing Six Weeks: How Trump Failed the Biggest Test of His Life. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/us-news/2020/mar/28/trump-coronavirus-politics-us-health-disaster> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 02/04/2020.

- Richter, K. (2020). How New Zealand Beat the Coronavirus. *POLITICO*.
<https://www.politico.eu/article/kiwis-vs-coronavirus-new-zealand-covid19-restrictions-rules/> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 03/06/2020.
- Silva, T. C., Anghinoni, L., ve Zhao, L. (2020) Quantitative Analysis of the Effectiveness of Public Health Measures on COVID-19 Transmission. The Preprint Server for Health Science. doi: <https://doi.org/10.1101/2020.05.15.20102988>
- Stewart, E. (2020). George Floyd and the Cascade of Crises in Black America. *Vox*.
<https://www.vox.com/covid-19-coronavirus-economy-recession-stock-market/2020/6/1/21276909/george-floyd-police-coronavirus-crisis-minnesota-unemployment-protests> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 03/06/2020.
- Struye de Swielande, T. (2020). *Trump and Covid-19: The Arrogance of Ignorance* (No: 68). CECRI. <https://dial.uclouvain.be/pr/boreal/object/boreal:229759>
- T24. (2020). ABD Adalet Bakanı Barr: Eylemlerde Dış Mihraklar Rol Oynuyor. <https://t24.com.tr/haber/abd-adalet-bakani-barr-eylemlerde-dis-mihraklar-rol-oyuyor,882556> adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 3/6/2020
- Tanno, S. (2020). Trump will Lose 2020 Election by a Landslide, New Model Predicts. *Mail Online*. <https://www.dailymail.co.uk/news/article-8343453/Trump-lose-2020-election-landslide-new-model-predicts.html> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 26/05/2020.
- Wilson, S. (2020). Pandemic Leadership: Lessons from New Zealand's Approach to COVID-19. *Leadership*, 1-15.
www.nytimes.com/2020/03/28/technology/coronavirus-fauci-trump-conspiracy-target.html,
Erişim Tarihi: 03/06/2020